

קריאת התורה כשכל אחד ואחד צריך להרחיק ד' אמות מחבירו

אשר בוש (כ"ג ניסן תש"פ)

הכל מחכים לחזור לבתי הכנסת לתפלה בצבור, ולענות יהא שמייה רבא וברכו וקדושה, ולקריאת התורה, אך נשאלתי באיזה אופן לסדר קריאת התורה כיון שברגיל יש לכל הפחות שלשה אנשים (הגבאי, העולה והקורא, כמנהג הפשוט), ולפעמים ה' (דהיינו גבאי שני וגם העולה הקודם), אך עדיין צריכים להרחיק לכל הפחות ד' אמות זה מזה, וממילא אי"א שיהיה איש קרוב לבימה כי אם הקורא.

כתב הטור (או"ח סי' קמ"ג) "תניא בתוספתא בני הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד כגון שאין בה מי שיודע לקרות אלא חד, עומד וקורא ויושב וחוזר ועומד וקורא ויושב אפילו ז' פעמים, וכתב א"א הרא"ש דזו התוספתא נשנית לפי המנהג הראשון שהיה ראשון מברך לפניו והאחרון לאחריה לכך צריך לישב בכל פעם ופעם להכיר שהן ז' אבל האידנא שצריך לברך בכל פעם ופעם ברכה ראשונה ואחרונה כמו כהן שקורא במקום לוי א"צ לישב. וכן נפסקה בשו"ע (שם סע' ה'), וז"ל "בית הכנסת שאין בהם מי שיודע לקרות אלא אחד יברך ויקרא קצת פסוקים ויברך לאחריהם וחוזר לברך תחלה וקורא קצת פסוקים ומברך לאחריהם וכן יעשה כמה פעמים כמספר העולים של אותו היום."

ועל זה כתב המ"ב (שם ס"ק ל"ג) שדין זה אינו שייך לדידן, וז"ל "והמחבר אזיל לטעמיה בסימן קל"ט ס"ב דכתב שם דבאופן זה לא יעלה, אכן לפי מה שכתב הרמ"א שם בסעיף ה' דאנו קורין אפילו לעם הארץ ואפילו אינו יכול לקרות אחרי המקרא וכמו שכתבנו שם במ"ב, וא"כ ישתנה האי דינא דלדידן לעולם צריך לקרות שבעה קראים ויברכו והש"ץ יוציאם בקריאתו."

וכן כתב בעה"ש (שם סע' ח') "ונראה דדין זה לא שייך בזמנינו שאין העולים קוראים בעצמם אלא הש"ץ קורא, דבכה"ג הלא כולם יכולים לעות לתורה וזה שיודע לקרות יהיה הוא הקורא וכן נהוגים."

וכן משמע מדברי הכף החיים (שם אות מ"ו) "ואע"ג דבזה"ז החזן קורא לעולם וא"כ למה לא יהיה זה היודע לקרות חזן ויעלו ז' עולים כמנהג, י"ל דכתב זה לנוהגים גם עכשיו לקרות העוללים בצמם ולא ע"י חזן או כגון שכל הצבור ההוא אין יודעים לקרות אחרי הז"ץ מלה במלה מתוך הכתב דכה"ג אין יכול לעות לדעת המחב ... ומ"מ נ"ל דאם אירא כזה בק"ק שנוהגים לקרות העוללים בעצמם ואין שם בעת ההיא כי אם אחד שיודע לקרות יותר טוב שיהיה הוא המזון ולעלות ז' עולין כהלכתן. " [ועי' בעה"ש סי' קמ"א סע' ו' שכ"כ לענין מקומות שעדיין נוהגים שכל א' וא' יקרא לעצמו.]

הרי כל הפוסקים כתבו בפה א' שאין נוהגים כן בזמנינו מפני שאין בו צורך לפי מנהגינו, אבל ברור שלא חלקו על עיקר דין זה שמקורו בדברי התוספתא, וכן הביאו כמה מגדולי הראשונים, ועי' בב"י (שם ד"ה תניא וד"ה ומ"ש) שכן הביאו הרי"ף, הר"ן, מרדכי ותוס' הלכה זו. אבל לית מאן דפליג על פסק השו"ע, ונראה שאף דבעלמא אין מקום לדין זה, בנ"ד יש בזה תועלת גדולה לאפשר קריאת התורה בצבור.

ונוסף לזה לענין קדימה לכהן ולוי, כתב הרב יוסף אליהו הענקין (עדות לישראל, עיקרי דינים ומנהגי בית הכנסת, אות ס"ז) "וכך היה מנהג הקדמונים שכל עולה היה קורא בעצמו, ואח"כ כשנתמעטו הבקיאים בקריאה הנהיגו שאחד היה מקריא בלחש והעולה היה קורא בקול רם, וגם באופן זה מתקיימה תקנת חז"ל של ז' קורין שסוף סוף כל עולה היה קורא בעצמו, ואולם אחר כך הנהיגו שאחד קורא בקול רם והעולים קוראים בלחש, ויש שאין קוראים כלל, וכנראה עשו זה משום דרכי שלום שגם עמי הארץ יוכל להיות מן העולים ... ועל כל פנים פשוט בעיני שבכה"ג לא נתקיימה תקנת חז"ל של ז' עולים, כיון שהעולה אינו משמיע לצבור ויש שאינו קורא כלל. ועיקר התקנה מתקיימת ע"י עולה אחד שהוא קורא בקול רם, וכדין התוספתא, שנפסקה בשו"ע או"ח קמ"ג סעיף ה', שבמקום שאין רק אחד שיודע לקרות הוא קורא כל הפרשה, ומן הדין צריך הוא לברך בעצמו ז' פעמים במקום ז' עולים."

הרי אף שאין נוהגים לקרות איש א' ז' פעמים, מן הדין יכולים לעשות כן, ורק שבעלמא אין צורך כלל וגם יש טעמים שיותר טוב לקרות ז' אנשים (דהיינו דרכי שלום כדברי רב הענקין). אבל בנ"ד שעדיין חוששים ממחלת קורונה

וצריכים להרחיק לכל הפחות ד' אמות, יש צורך גדול שיקרא רק איש אחד וגם אין חשש משום דרכי שלום שהרי הכל יודעים שאין קוראין לאיש זה אלא משום חשש סכנה אם יתקרבו אחד לרעהו. וא"כ נראה ברור שהדרה לעיקר הדין דהיינו שאם אי אפשר להקרות ז' אנשים שיקרא איש אחד ז' פעמים.

ואף שכתב השו"ע (סי' קמ"א סע' ד') "אם ש"צ רוצה לברך לעצמו ולקרות צריך שיעמוד אחר אצלו שכשם שנתנה תורה על ידי סרסור, כך אנו צריכים לנהוג בה על ידי סרסור", בנ"ד אינו צריך לחשוש לזה. והטעם הוא מפני שמקור דין זה הוא מסכת סופרים (פ' י"ד הל' י"ד) שאין כבוד להיות התורה יחידי, וכיוצא בו אינו מן המובחר שיעמוד החזן יחידי לפני התיבה אלא שיעמדו עמו אחד לימינו ואחד לשמאלו כנגד אבות." הרי מפורש שם שזהו משום כבוד, ורק בגדר 'אינו מן המובחר', אבל זה אינו שייך בנ"ד כיון שא"א בענין אחר. ועוד, שכל שעת הדחק הוי כדיעבד דמי, ואין לך שעת הדחק גדול מזו שאם לא כן יתבטל קריאת התורה בצבור לגמרי.

ואינו נראה כלל וכלל לומר שמי שעומד במקום אחר בבית הכנסת ואינו אפילו קרוב לבימה שיברך על התורה, שאין זה דומה כלל לתקנת חז"ל והוי כחוכא וטלולא. וכמו כן אינו נראה שיברך על התורה ויעזוב התורה על הבימה ואחר כך יכנס הקורא ויקרא, מאותן הטעמים. ועוד שבזה יש לחשוש שמא יפגעו איש אל רעהו ויצא שחרו בהפסדו.

וכמו כן צריכים להזהר בכל מעשה שרגילים בשנים, דהיינו הוצאת והכנסת הספר תורה והגבהה וגלילה. ולענין הוצאת והכנסת הספר נראה שש"ץ יעשה הכל דהיינו לפתוח את הארון ולהוציא את התורה ולסגור את הארון. ואם אי אפשר לו לסגור הארון כשהוא תופס את התורה או לפתחו כשמכניס את התורה, אז יסגרנו או יפתחנו איש אחר ויזהר להרחיק ד' אמות מן הש"ץ. [אך אם הם מבית א' כגון אב ובנו או ב' אחים שאין צריכים להתרחק יכולים לנהוג כרגיל, וכן לענין הגבהה וגלילה לקמן].

ולענין הגבהה נראה שיגביהה את התורה ויראנה לכל הקהל (דומה למנהג הספרדים), ואח"כ יניחנה על הבימה ויגללנה במקומה על הבימה, בלא ב' אנשים.

ואף שכל מה שנוהגים בספר תורה הוא לכבודו, והיה נראה שבכל זה אין מכבדין אותו כראוי, בנ"ד בשעת מחלת הקורונה שעדיין צריכים לחשוש מפני הסכנה ואם לא יעשו באופן כזה צריכים לבטל כל עיקר קריאת התורה בצבור, ברור שזהו כבוד התורה שאין לך בזיון גדול מלהיותה עזובה וגלמודה מעמיה.

English Summary of T'shuva regarding Torah reading when Shuls are reopened with social distancing still required. [Rabbi Asher Bush]

The normal procedure is that at least three men stand in close proximity at the Bima, the Oleh, the Gabbai and the Reader; often there are one or two more, the Gabbai Sheini and the previous Oleh. Clearly this is unsafe and unacceptable at this time.

Based on the Tosefta, quoted by the Tur and codified by the Shulchan Aruch, it is acceptable to have the Reader receive all seven Aliyos, reciting the bracha before and after each of the seven readings. The case spoken of is when the reader is the only person who knows how to read from the Torah. Given our practice of calling up even those who cannot read, or even see, the Mishna Brurah and other poskim say that this halacha does not have application in our day.

However, given the circumstances that it is unsafe to come close to each other, this ruling of the Tur and Shulchan Aruch now applies. While other suggestions have been made, none of them

are based on rulings and practices accepted by the Rishonim and Shulchan Aruch; some might also potentially compromise safety.

Similarly, for all other activities in the shul that require more than one person appropriate modifications should be made. When taking out or returning a Torah to the ark, the Shaliach Tzibbur should do it himself. If he cannot both hold the Torah and open/close the ark, the other person should do so before or after the Shaliach Tzibbur is with 4 amos (6+ feet).

Hagbah and glilah may not be performed by two people. Instead the Torah should be held aloft and returned to the Bima, and then wrapped up, similar to the practice followed in Sefardi and Chabad communities. The only exception to this and the taking the Torah out of the ark would be with two family members (father and son, or brothers) live in one house and need not practice social distancing from each other.